

**УДК 330.142**

**Білостоцька І.В., завідувач економічного відділення,  
викладач економічних дисциплін  
ВСП «Оріхівський коледж ТДАТУ»**

## **МОТИВАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА КОЛЕДЖУ**

*Анотація.* У статті розглянуто поняття мотивації педагогічної діяльності викладача коледжу як найважливішого її компонента; основні мотиви, що стимулюють та сприяють підвищенню якості професійної діяльності.

*Ключові слова:* професійна діяльність, професійна майстерність, мотивація, мотиви, мотиваційний компонент, потреби, компетентність.

**Постановка проблеми.** Шлях до ефективної організації навчального процесу, процесу підвищення професійної компетентності викладача лежить через розуміння мотивів його діяльності. Тільки розуміючи, що рухає людиною, що стимулює її, які мотиви лежать в основі його дій, можна розробити ефективну систему впливу на процес формування та зростання професійної компетентності викладача.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблему формування мотиваційного компонента викладачів ВНЗ I-II рівнів акредитації в системі вищої освіти досліджували Л.І. Даниленко, І.І. Драч, В.П. Когород, Н.Г. Протасова, В.П. Стельмашенко, а також потреби, мотиви та економічні інтереси педагогічних працівників вивчали Д. Макклелланд, А. Н.А. Сакада, В.А. Ядовий.

**Формулювання цілей статті.** Метою даної статті є розкриття суті мотиваційного компонента педагогічної діяльності викладача коледжу як ключового у формуванні та досягненні цілей навчального процесу згідно сучасних вимог.

**Виклад основного матеріалу досліджень.** Основним напрямом діяльності вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації є пошук, навчання і виховання студентів, здатних самостійно вирішувати і ухвалювати рішення в динамічних нестандартних умовах змін і розвитку. Якість освіти сьогодні слід розглядати як постійну орієнтацію на задоволення замовника освітніми

результатами. І саме викладач виступає тією ланкою, яка забезпечує формування цих освітніх результатів у майбутніх фахівців.

В умовах швидкого зростання інноваційних процесів, проникнення нововведень у практику вищих навчальних закладів все гострішою стає необхідність у компетентних викладачах, здатних на впровадження інноваційних процесів, на самостійну творчість, вдосконалення професійної майстерності. Одним з найважливіших компонентів діяльності викладача, безсумнівно, є її мотивація. Удосконалення педагогічної діяльності неможливо забезпечити без підвищення мотивації до праці, особистої зацікавленості в її результатах педагога, тому що лише зацікавлена людина може в повній мірі реалізувати свій творчий потенціал.

Як відомо, мотиви діяльності, що є її рушійними силами, визначаються сукупністю актуальних потреб, які для кожної людини є індивідуальними. Згідно з загальновизнаною теорією потреб А. Маслоу, важливе значення у житті кожної людини мають соціальні потреби, потреба у визнанні та потреба у самореалізації. Саме ці потреби лежать в основі формування мотиваційного компонента педагогічної діяльності викладача.

З позиції діяльнісного підходу психологічна структура педагогічної діяльності сучасного викладача включає в себе наступні елементи: мотивацію, навчальні цілі і завдання, навчальні дії (вміння).

Мотиваційний компонент готовності людини до викладацької діяльності, що забезпечує професійну спрямованість, є базовим. Він складається із системи мотивів, особистих бачень та цілей, що визначають професійну діяльність викладача. Не викликає сумніву важливість врахування мотивації у дослідженні отриманих кінцевих результатів від педагогічної діяльності, адже успішність будь-якої, у тому числі й викладацької діяльності безпосередньо залежить від характеру мотивації. Мотив — це спонукання людини до активності, пов'язане з намаганням задовольнити певні потреби. Внаслідок усвідомлення і переживання потреб у людини виникають певні спонукання до дій, внаслідок яких ці потреби задовольняються. При цьому свідомі дії завжди спрямовані на досягнення певної мети, яка також усвідомлюється людиною. Мотив у цьому разі виступає як причина постановки тих чи інших цілей. Отже, мотиви і цілі не тотожні між собою, хоч іноді збігаються.

Можна виділити таку структуру мотивації педагогічної діяльності:

1. Зовнішні мотиви - мотив досягнення успіху, престижність роботи в певному освітньому закладі, мотиви адекватності оплати праці.
2. Внутрішні мотиви - орієнтація на процес і результат своєї діяльності, мо-

тив особистісного та професійного зростання, мотив самоактуалізації, само-реалізації за допомогою професії.

Зовнішні мотиви престижності роботи в коледжі, мотиви адекватності оплати праці часто співвідносяться з мотивами особистісного та професійного зростання, самоактуалізації.

«Успіх приходить до того, хто робить те, що найбільше любить». Ці слова М. Форбса можна віднести не лише до сфери бізнесу, а і до викладацької праці. Найважливішим мотивом до здійснення педагогічної діяльності все ж таки на сьогодні виступає внутрішнє прагнення до педагогічної праці, любов до своєї професії. Це бажання формується під впливом родинних та життєвих цінностей, внутрішніх орієнтирів та потреб людини. Інтерес до пізнання, вивчення дисципліни, що викладається, захоплення наукою, бажання пізнавати та систематизувати матеріал, постійно прагнути до самовдосконалення, а також залучити до цього процесу студентів і вірно спрямовувати їх пізнавальну діяльність – найважливіша функція викладацької діяльності.

Іншим, не менш важливим, мотивом є отримання задоволення від досягнень своїх вихованців. Отримання позитивного ефекту від викладацької діяльності можливе лише за умови взаємозв'язку між мотиваційним компонентом викладача і студента. Якщо викладач за допомогою різноманітних педагогічних методів та прийомів, форм навчання мотивує студента до навчання, то, як наслідок, отримує бажаний результат. Безперервне вдосконалення професійної майстерності – головне завдання викладача вищого навчального закладу. Якщо викладачу вдалося зацікавити студентів своєю дисципліною, спільно проводити дослідження певних проблем, обговорювати їх, а потім отримати позитивний ефект, відповідну оцінку своєї діяльності студентами та колегами, а також з боку адміністрації навчального закладу, то він отримує внутрішнє задоволення від педагогічної діяльності. В співпраці зі студентами викладач реалізує себе як особистість, проявляє свій творчий потенціал, напрацьовує позитивний імідж та авторитет. При такій організації навчального процесу в коледжі вирішуються не лише поставлені цілі та задачі навчання, а й завдання виховання та загального розвитку, становлення студента як особистості.

Готовність викладача до професійно-педагогічної діяльності є складним, системним особистісно-професійним явищем, що визначає достатній рівень розвитку професійних знань, умінь і професійних якостей фахівця, які забезпечують ефективність його професійної діяльності. Мотиваційний компонент готовності особистості до викладацької діяльності, що забезпечує професійну спрямованість особистості, є базовим, основоположним, він

складається із системи мотивів, особистісних смислів та цілей, що визначають професійну діяльність викладача. Важливість врахування мотивації у дослідженні будь-якої проблеми, пов'язаної з діяльністю людини на сучасному етапі розвитку науки, не викликає сумніву, адже успішність будь-якої, у тому числі й викладацької діяльності безпосередньо залежить від характеру мотивації.

Важливим мотиваційним фактором являється також можливість працювати в досвідченому педагогічному колективі. Сприятливий психологічний клімат в колективі, співпраця між колегами, взаємодопомога, повага один до одного являються обов'язковою психологічною умовою для викладацької діяльності та її мотивації. У зв'язку з цим першочерговим завданням виступає створення такого педагогічного колективу, де сприятливий психологічний мікроклімат, панує атмосфера поваги, творчості та відповідальності, де викладачі здатні адаптуватися до змін і завжди вчаться новому.

Саме в педагогічній діяльності максимально реалізується потреба людини у спілкуванні і, в першу чергу, із студентами. Контингент студентів коледжу – це молодь підліткового віку з вже сформованим характером, звичками, особливостями поведінки в колективі. Працювати та спілкуватися з молоддю завжди цікаво та приємно. Життєвий оптимізм у будь-яких ситуаціях, невичерпна енергія, почуття гумору студентів дозволяють викладачу постійно відновлювати свій творчий потенціал і активізувати педагогічну діяльність, прагнути до нових звершень.

Важливого значення у формуванні мотивації викладача до удосконалення якості навчальної, виховної, інноваційної та методичної роботи в коледжі є впровадження системи рейтингового оцінювання професійної діяльності. Метою рейтингового оцінювання є визначення порівняльної ефективності викладачів коледжу з усіх напрямів роботи за навчальний рік з метою активізації їх діяльності, стимулювання до самореалізації, професійного зростання та росту. Результати оцінювання лежать в основі системи матеріального та морального стимулювання роботи викладача адміністрацією навчального закладу.

Економічні інтереси відіграють суттєву роль у мотивації праці з підвищення ефективності суспільного виробництва та стабілізації життя суспільства в цілому, але у педагогічній діяльності вони є не важливішими ніж психологічні і соціальні інтереси. Як правило, для утримання висококваліфікованих спеціалістів у закладах вищої освіти, керівники користуються іншими видами стимулювання, аніж задоволення економічного інтересу. Але, не зважаючи на те, що у викладацькій праці економічні мотиви є все ж таки

другорядними, та все ж не менш важливими для створення гідного рівня життя викладача, визнання державою значущості його праці.

Для того, щоб залучити кращі інтелектуальні та духовні сили суспільства в освітнє середовище, необхідно створювати відповідні умови для забезпечення якості освіти та управління нею, зокрема: вивчати і задовольняти професійні потреби й інтереси педагогічних працівників та формувати їхні трудові мотиви, які спрямовані на досягнення цілей закладу освіти; розвивати професійний потенціал; бачити перспективи їх професійного зростання; активно залучати до інноваційної освітньої діяльності. Однією з основних перешкод на цьому шляху є послаблення мотивації їх трудової діяльності в умовах сучасних соціально-економічних змін, які характеризуються зниженням рівня життя населення та проявами соціальної нерівності.

**Висновки.** В сучасних умовах управління якістю професійної діяльності викладачів ВНЗ I-II рівні акредитації керівнику необхідно володіти знаннями мотивації праці, забезпечити в закладі освіти відповідні соціально-психологічні, економічні, організаційні умови праці, спрямовані на задоволення їхніх професійних потреб та інтересів за основними компонентами (навчальна, методична, виховна, організаційна, управлінська, громадська робота) і формування мотивів, які забезпечують розвиток не лише особистості викладача, а й закладу освіти й освітнього процесу в цілому.

#### **Бібліографічний список:**

1. Задорожна І.П. Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України // Наука і сучасність: Зб. наук. праць. - К., 2000. - Т. XXIII. - С.120.
2. Мітіна Л.М. Психологія професійного розвитку вчителя. М., 1998.- С.142-148.
3. Коржова Л.С. Проблеми удосконалення підготовки вчителя // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць / Редакція: Т.І. Сущенко та ін. - Київ-Запоріжжя, 2005. - С. 68.
4. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. - К.: Вища школа, 2004. - С. 305-306.

#### **Bilostoska I.V. Motivation of educational activity of the teacher college.**

*Summary. The article discusses the concept of teacher motivation pedagogical college as its major component; the main motives that stimulate and enhance the quality of the profession.*

*Key words. Professional activities, professional skills, motivation, motivation component, needs, competence.*